

VSEBINA

Predgovor	7
1. poglavje	
Razmišljati kot ekonomist	9
2. poglavje	
Osnove povpraševanja in ponudbe	17
3. poglavje	
Obnašanje potrošnikov	27
4. poglavje	
Posameznikovo in tržno povpraševanje	37
5. poglavje	
Proizvodnja	45
6. poglavje	
Proizvodni stroški	57
7. poglavje	
Cene in optimalna proizvodnja v popolni konkurenci	67
8. poglavje	
Neoklasično podjetje, cilji in vrste podjetij v tržnem gospodarstvu	79
9. poglavje	
Monopol	83
10. poglavje	
Monopolistična konkurenca, oligopol in kartel	95

11. poglavje	
Trg proizvodnih dejavnikov	105
12. poglavje	
Trg kapitala in trg zemlje	115
13. poglavje	
Splošno ravnotežje in ekonomska učinkovitost	121
14. poglavje	
Ekonomika blaginje	129
Rešitve nalog	
1. poglavje	135
2. poglavje	138
3. poglavje	141
4. poglavje	144
5. poglavje	146
6. poglavje	150
7. poglavje	153
8. poglavje	156
9. poglavje	157
10. poglavje	160
11. poglavje	162
12. poglavje	165
13. poglavje	167
14. poglavje	170
Dodatek	
Osnove matematike	173

PREDGOVOR

Študenti pogosto pravijo: »Prebral sem učbenik in mislim, da ga razumem. Ko pa sem nato skušal rešiti probleme, ne vem, kako naj se jih lotim.« Vsekakor se je lažje naučiti določen koncept, kot pa ga potem uporabiti. Poglavitni razlog učenja ekonomske teorije ni v pasivnem poznavanju konceptov, ampak v njihovi uporabi. Najlažji način razvijanja sposobnosti uporabe idej, ki ga poznamo, je v reševanju nalog.

Ne ustrašite se, če ne boste takoj znali rešiti vsakega problema v zbirki. V večini poglavij boste našli naloge, ki so zelo lahke, pa tudi naloge, ki so precej zahtevne. Za rešitev večine nalog je potrebna zdrava kmečka pamet in srednješolska matematika. Ponekod je potrebno tudi poznavanje parcialnih odvodov. Matematične osnove, potrebne za rešitev nalog, so v dodatku.

Tako kot ni mogoče postati vrhunski športnik brez trdega treninga, tudi ni mogoče postati dober ekonomist brez vloženega časa in truda. To pa še ne pomeni, da mora biti trdo delo, mentalno ali fizično, dolgočasno. Upamo, da zbirka to ni. Vsekakor smo skušali naloge narediti čim zabavnejše, a obenem preproste.

*Zbirka nalog je namenjena vsem, ki jih zanima mikroekonomija, še posebej pa študentom prvega letnika Ekonomske fakultete v Ljubljani. Poglavja temeljijo na učbeniku Mikroekonomija Janeza Prašnikarja in Polone Domadenik. Da ne bi prišlo do nepotrebne podvajanja, zbirka nalog nima povzetkov poglavij in ključnih pojmov. Zbirka in učbenik sta v komplementarnem razmerju. Poglavja v zbirki imajo štiri oziroma pet delov. Da bi vam olajšali začetek učenja mikroekonomije, se vsako poglavje začne z vsaj eno popolnoma rešeno nalogo. Temu sledi sklop vprašanj, na katere je treba podati ustrezno sliko in/ali podati ustrezen izračun. Večino teh nalog bomo rešili na vajah predmeta mikroekonomija 1. Tretjo skupino sestavljajo vprašanja za obkrožanje. V četrti skupini so pravilne oziroma napačne trditve. V peti skupini so pri večini poglavij dodatne naloge, ki so namenjene individualnemu utrjevanju znanja. V pomoč vam bodo tudi kratke rešitve na koncu knjige. Večina vprašanj je z izpitov in kolokvijev iz predmeta temelji ekonomije, 1. del, nekaj pa je popolnoma novih. Pri izbiri vprašanj smo si pomagali tudi z naslednjimi učbeniki oziroma zbirkami vaj: Theodore C. Bergstrom, Hal R. Varian: *Workouts in Intermediate Microeconomics* (1993); Nevenka Hrovatin: *Uvod v mikroekonomijo – zbirka vaj* (1992); Matjaž Koman, Polona Domadenik: *Uvod v mikroekonomijo – zbirka rešenih izpitnih nalog* (1997); David. C. Stapleton: *Workbook to Accompany Seventh Edition Microeconomic Theory, Basic Principles and Extensions* (1998); Valerie Suslov, Jonathan Hamilton: *Study Guide: Microeconomics* (1997); Frank Wes-*

thoff: The Problems and Exercise Workbook (1997); Matjaž Koman, Polona Domadenik, Damjana Križaj: Uvod v mikroekonomijo – Zbirka nalog (1999).

Pri oblikovanju vprašanj in rešitev smo se skušali izogniti morebitnim napakam. Ker pa nihče ni popoln, bomo študentom hvaležni za vsako pripombo ali opozorilo glede vsebinskih in tehničnih napak.

Želimo vam veliko zabave pri reševanju nalog.

Avtorji

1. POGlavJE

Razmišljati kot ekonomist

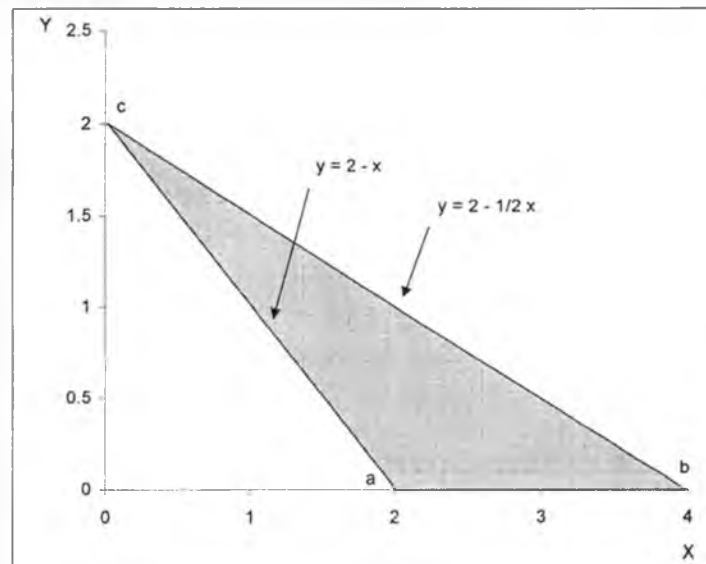
I. UVOD

To poglavje vas bo uvedlo v ekonomski način razmišljanja. Spoznali boste, s čim se ukvarja ekonomska znanost. Seznanili se boste s konceptom relativne redkosti, oportunitetnih stroškov... Naučili se boste razlikovati med mikroekonomijo in makroekonomijo ter med normativnimi in pozitivnimi sodbami. Jasen vam bo postal problem, s katerim se srečuje posameznik in družba.

Zgled

Osnovni problem potrošnika je, kako razdeliti omejeno količino denarja glede na potrebe, ki jih ne more nikoli povsem zadovoljiti. Vzemite, da ima potrošnik na voljo 40 evrov za potrošnjo dveh dobrin. Dobrina X stane 10 evrov, dobrina Y pa 20. Če potrošnik nameni ves dohodek nakupu dobrine X, lahko kupi $40/10 = 4$ enote te dobrine. Če pa nameni ves dohodek za nakup dobrine Y, pa lahko kupi $40/20 = 2$ enoti te dobrine. Oportunitetni stroški potrošnje dobrine X so konstantni in znašajo $1/2$ dobrine Y. Za vsako nadaljnjo enoto dobrine Y pa se je treba odreči 2 enotama dobrine X. Enačba premice cene je torej $Y = 2 - 1/2X$. Prikazana je na sliki 1.1.

Če se cena dobrine X poveča na 20 evrov, *ceteris paribus*, se spremeni tudi enačba premice cene. Nova enačba se glasi $Y = 2 - X$. V tem primeru se je realni dohodek zmanjšal, saj potrošnik ne more več kupovati kombinacij dobrin, ki jih predstavlja trikotnik abc.

Slika 1.1

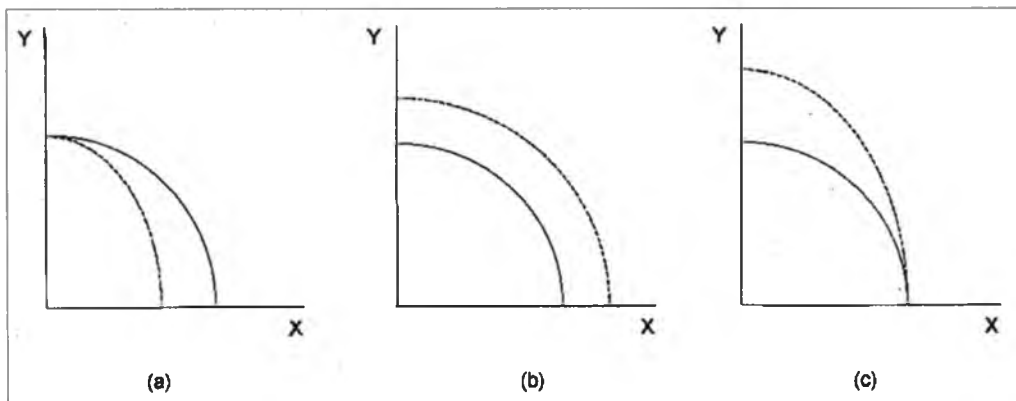
II. PROBLEMI IN VPRAŠANJA ZA RAZPRAVO

1. Andrej je študent. Njegov edini dohodek je štipendija v višini 300 evrov. Troši samo dve dobrini, X in Y. Dobra X stane 5 evrov, dobra Y pa 10 evrov.

 - a) Narišite Andrejevo premico alternativnih možnosti potrošnje in napišite njeno enačbo.
 - b) Andrej kupuje 10 enot dobrine X in 10 enot dobrine Y. Ali je sprejel racionalno odločitev? Kaj pa, če kupuje 20 enot dobrine X in 11 enot dobrine Y? Točki vrišite v graf pod točko a.
 - c) Koliko znašajo Andrejevi oportunitetni stroški potrošnje dodatne enote dobrine Y?
 - d) V naslednjem obdobju sta se ceni dobrin X in Y spremenili. Dobra X se je pocenila za 10 odstotkov, dobra Y pa podražila za 10 odstotkov. Andrejeva štipendija je ostala nespremenjena. Nastale razmere vrišite v graf pod točko a. Kaj se je zgodilo z Andrejevim realnim dohodkom?
2. Za potrošnjo dobrin X in Y imate na voljo 400 evrov. Enota dobrine X stane 20 evrov. Pri nakupu dobrine Y imate količinski popust. Prvih 10 enot stane 20 evrov po enoti, vsaka nadaljnja enota pa le še 10 evrov. Narišite premico cene, pri čemer natančno označite robne točke. Napišite tudi njeno enačbo.
3. Naslednja tabela prikazuje krivuljo proizvodnih možnosti za državo Enostavno za eno leto:

Proizvodnja dobrine X	Proizvodnja dobrine Y
1000	0
800	100
600	200
400	300
200	400
0	500

- Narišite te točke v ustrezen graf.
 - Pojasnite, zakaj ravni proizvodnje $X = 400$ in $Y = 200$ ter $X = 300$ in $Y = 300$ nista učinkoviti. Pojasnite, zakaj lahko do tega pride. Te ravni proizvodnje vrišite v graf pod točko a.
 - Pojasnite, zakaj raven proizvodnje $X = 500$ in $Y = 350$ v državi Enostavno ni možna.
 - Kolikšni so oportunitetni stroški proizvodnje dodatne enote X? Ali so odvisni od količine proizvodnje? Pojasnite.
4. Krivulja proizvodnih možnosti za dve dobrini (X in Y) je prikazana z enačbo $2X^2 + Y^2 = 225$.
- Narišite transformacijsko krivuljo, pri čemer natančno določite odseke na ordinatni in abscisni osi.
 - Koliko je maksimalna proizvodnja dobrine Y, če je proizvodnja dobrine X 6 enot?
 - Izračunajte enačbo naklona krivulje proizvodnih možnosti.
 - Koliko znašajo oportunitetni stroški proizvodnje dodatne enote X v točki $X = 10$, $Y = 5$?
5. Navedite nekaj razlogov za naslednje premike transformacijskih krivulj.

Slika 1.2

6. Denimo, da se odločate med enoletnim študijem in enoletnim delom v tujini. Stroški študija so: šolnina 2.500 evrov, najemnina za stanovanje 6.000 evrov, hrana 2.000 evrov in knjige 500 evrov. Stroški in zaslužek enoletnega dela v tujini pa so: zaslužek 25.000 evrov, najemnina 8.400 evrov, hrana 3.500 evrov. Kolikšni so oportunitetni stroški enoletnega študija? Utemeljite z izračunom.

7. Ugotovite, ali so naslednja vprašanja pozitivna ali normativna. Če je vprašanje normativno, podajte pozitivno vprašanje, na katerega je treba odgovoriti, preden lahko odgovorite na normativno vprašanje.
 - a) Kakšen bo učinek na ceno vina, če bo pozeba uničila 10 odstotkov letošnjega pridelka grozdja?
 - b) Ali naj vlada, ki se zavzema za povečanje letalskega prometa, uporabi davek na letalske karte ali davek na letalsko gorivo, kombiniran z davkom na letalsko pristojbino?
 - c) Kolikšno bo zmanjšanje porabe goriva pri uvedbi davka v višini 1 evro na liter bencina?
 - d) Ali bo povišanje cen z uvedbo dodatnih davkov ali pa uvedba visokih stroškov registracije za starejše avtomobile boljši način zmanjšanja potrošnje goriva?
8. Makroekonomija in mikroekonomija sta komplementarni področji ekonomije. Prikažite poenostavljeno shemo medsebojne povezanosti obeh področij ekonomije.

III. OBKROŽITE PRAVILNE TRDITVE

1. Gospodarski razvoj države je s transformacijsko krivuljo mogoče prikazati:
 - a) s premikom po krivulji iz točke, kjer družba proizvaja manj investicijskih dobrin in več potrošnih dobrin, v točko, kjer proizvaja več investicijskih dobrin in manj potrošnih dobrin;
 - b) s premikom iz točke pod krivuljo v točko na krivulji;
 - c) z zaposlitvijo nezaposlene delovne sile;
 - d) s premikom transformacijske krivulje desno navzgor.
2. Problem redkosti in potrebe po racionalizaciji se pojavi:
 - a) ker se cene proizvodnih dejavnikov zvišujejo;
 - b) ker se dohodek na zaposlenega zmanjšuje;
 - c) ker se oportunitetni stroški povečujejo;
 - d) ker so naše želje skoraj neomejene, viri pa omejeni.
3. Transformacijska krivulja se premakne navzgor:
 - a) če se poveča število delavcev;
 - b) če se poveča produktivnost delavcev;
 - c) če se poveča količina kapitala;
 - d) nič od navedenega.
4. Transformacijska krivulja ima konkavno obliko:
 - a) ker se oportunitetni stroški znižujejo;
 - b) ker so cene dobrin, ki jih družba proizvaja, konstantne;
 - c) ker imamo na voljo neomejeno količino proizvodnih dejavnikov;
 - d) ker se mejna stopnja transformacije spreminja.

5. Katerega izmed naštetih konceptov krivulja proizvodnih možnosti ne ponazarja:
- redkosti,
 - neomejenosti potreb,
 - oportunitetnih stroškov,
 - mejne stopnje transformacije?
6. Po principu naraščajočih oportunitetnih stroškov:
- oportunitetni stroški naraščajo z naraščanjem proizvodnje;
 - ima transformacijska krivulja negativen naklon;
 - se s povečanjem proizvodnje ene dobrine oportunitetni stroški proizvodnje dodatne enote te dobrine povečajo;
 - je transformacijska krivulja izbočena.
7. Normativne ekonomske trditve so:
- Trg je stik med kupci in prodajalci, kjer se odloča o kupljeni in prodani količini blaga in o njegovi ceni.
 - V Sloveniji bi morali povišati stanarine, da bi se približali ekonomskim stanarinam.
 - V Sloveniji je davek na dohodek fizičnih oseb previsok.
 - V prvi polovici leta se je nezaposlenost zmanjšala na 13 odstotkov.
8. Janez troši le 2 dobrini, X in Y, pri čemer ima na voljo 1000 evrov. Enota dobrine X stane 1 evro, enota dobrine Y pa 2 evra. Kaj lahko rečete o realnem dohodku, če se cena dobrine X poveča na 2 evra, cena dobrine Y pade na 1 evro, Janezov dohodek pa se poveča za 120 evrov?
- Realni dohodek se zmanjša.
 - Realni dohodek se poveča.
 - Realni dohodek ostane nespremenjen.
 - Nič od navedenega.
9. Sestavni deli ekonomske teorije so po smiselnem vrstnem redu:
- množica definicij, hipoteze, množica predpostavk in napovedi;
 - napovedi, hipoteze, množica predpostavk in množica definicij;
 - hipoteze, množica napovedi, množica predpostavk, napovedi;
 - množica definicij, množica predpostavk, napovedi, hipoteze.
10. Proizvodne dejavnike delimo glede na čas, ki je potreben, da se obnovi njihova zaloga, na:
- variabilne in fiksne;
 - delo, kapital in zemljo;
 - delo in proizvodna sredstva;
 - predmete dela in delovna sredstva.